

Dan yeri söküləndə

İki hissətli qemli komediya

LYUDMILA - Maxmud, esli ti ne ideş domoy, toqda ya poydu... Ti sam pridüş... (*Yavaş-yavaş gedir.*)

MUNCUQLU MAHMUD - Axx!.. Zamana...Zamana... Bilbi prejniye vremenə, men o avtobus soferini pryamo na meste gülləliydirdim... Heç uf da deməzdim...

BARBARYAN - Muncuq, ti ni nervinçi, znaçit san bu gün şahara getməli doylusanmış...

MOLLA QASIM - Deyirəm nə sirdisə, bu Urusyet biney-başdan hopp eliyib udub bəddöy-bəddöy, ağrı yaloylu oğullarımı-zı...

AŞIQ ƏHSƏN - Elə biri budu ecy, gözümüzün qabağında... Də-dəsi-anəsi bir meşok qızıl pul xərcəliyib, sağ-salamat ağılnan gəndərdi Peterburqa ki, oxuyub adam olsun, gəlib xalqına bir xeyir versin, getdi iki zirpə elm oxudu, özü də ən baş peşə. Biri sudyalıq, biri də həkimlik. Əmbə nooldu?.. Adam oldumu?.. Yoox, cudadam oldu, qoşuldu Leninə, Stalınə, axırda da elə Stalin özü tutub basdırdı dama, sürdürdü Sibirə, sonra da iynədən-zaddan vurub beynini pozdular ki, nə var-nə var Stalinən bir yerdə inqilab eləmişdi, bir kratvada yatmışdı, bir qabdan tonnaman çörək yemişdi... Axırda Lenin də öldü, Stalin də... Bu da hələm də Lenin, Stalin deyə-deyər ordan-burdan şinəsinə demir-dümür, muncux yığır... Məni yandıran odu ki, heç olmuyə Stalini bir müddət movzələyde Leninin böyrünə yaraşdırdılar... Əmbə onlarla çiyin-çiyinə vuruşsan bunu, Sibirə sürdülər, başına hava götdürdilər, bu da bu gün-sabah öləcək, yenə də arsız-arız Lenin, illah da ki, Stalin deyib, durub... İndikilər də ki, ya qara xəbərləri gəlir, ya da, Xıdır kimi heç qara xəbəri da gəlmir. Nə öldüsü bilinir, nə də qaldısı. Hərəsinin də ki, kənddə bir bütük külfəti... Nə bilim vallah, Allah bilən yaxşıdı...

MOLLA QASIM - Yenə bu heç olmasa Sibirdən öz dininin üsdündə atasına, anasına Allah rəhmət eliyən Lyudmilanasa gətirdi. Həm neçə illərdi ki, yedəyində bunu gəzdirir, həm də kəndin məktəbində hamımıza dərs dedir, az-çox rus dili öyrətdi. Xalqın xeyrində-şərində hamıdan qabaqda oldu.

BADULADZE - Molla Qasım, san o qara çaxıri qet, qatir, zar Muncuxlu Maxmud davliyot... (*İçək...*)

BARBARYAN - Bah, çaxır var?..

BADULADZE - Qı badono... (*Bəli cənab...*) Molla Qasım ozi qayıyır... Beş lidra... Midi ra, çkara, midi moydane... (*Get də, tez ol, get gətir...*)

BARBARYAN - Manda da yaxşı caca var. Dunan Obolo Başır verdi.

BADULADZE - Vuah, Obolo Başır?.. Manim da vermali idi... Haa, onda altınnan po sto caca, mere (*sonra*) çaxır... Molla Qasım, çkara, çkara... (*tez ol, tez ol...*)

BARBARYAN - Ara, Açuq Axmax...

AŞIQ ƏHSƏN - (*Yaltaqcasına*) Ay neçənnik, yenəmi axmax deyirsən?

BARBARYAN - Ara, adın dilima yatır, istəyirsən deməyim, bəddöy adını dəyis...

AŞIQ ƏHSƏN - Neçənnik, sa demişəm axı, sən eləcəne Aşiq

BARBARYAN - Xarəşo... Aşix... Aşix, san get bazardan yaxşı, turşu, lavaş, soyutma cuca, yumurta al, gətir... Qaspadin Muncuq, po piddisyat popyom?..

MUNCUQLU MAHMUD - Esli uj ya pyu, to tolko po sto... **BARBARYAN** - Ladno, ti po sto popyoş...

BADULADZE - Badono Muncux, luçşi şen (*sən*) çaxır iç... Tamız qara çaxır... Sana çaxır polzetim...

MUNCUQLU MAHMUD - Net-net, çaxır mənim davleniyamı qaldırır... Luçşe sto qram vodki...

BADULADZE - Qaq ti xoçəş... (*Tələm-tələsik polis idarəsinin qarşısına taxtdan kənd sayığı düzəldilmiş stol, stullar qoyurlar...*) Molla Qasım evdən çaxır gətirməyə, Aşiq Əhsən bazardan tapşırılan yeməkləri almağa gedirlər. Barbaryan dərhal cecə arığı, Baduladze isə stəkanlar, bıçaq, qab-qasıq gətirib stolun üstünə düzürlər. Muncuqlu Mahmud stola yaxınlaşır, stullardan birini ehmalca götürüb oturur.)

BARBARYAN - Ara, eli, Muncux, Molla uje çaxır qayıyır?..

MUNCUQLU MAHMUD - Razve on molla? On nə molla. On tuxta, kak ti. Tebya nazıvayut politseyskim, no na samom dele ti poka tolko militseyskiy... Znaçit, ti öba geydimə... A kəqda on çitəat Koran, ağzına gələnə oxuyur... Potomu, çto znaet-nikto arabskiy yazık ne ponimaet. Çtobi çitət i ponimat Koran, nado arabskiy znat. A on çbsalyutno ne znat arabskoqo yazık...

BADULADZE - Qaq eda?.. Neet, naverna on znayet...

MUNCUQLU MAHMUD - Nu, çqə vıuçil arabskiy yazık?.. Da, qospodin Barbaryan daje ne znat, çto takoe-politsiya, a çto takoe-militsya! On tolko znaet, çto u neqo poqon est... On daje zakonov ne znayet...

BARBARYAN - Ara Muncux, san mana sataşırsan?.. Ya tebe nə dam vodka... Idi vino pey...

MUNCUQLU MAHMUD - A ya s tobey vooşşe nə budu pit. Ti poka mlađşiy leytenant, a ya-general, ponimaet? Vooşşe ti ne imeeş pravo daje so mnoy ryadom sidet! Qospodin Baduladze, esli on budet sidet s nami, ya uydu otsyuda... (*Durub getmək istəyir.*)

BADULADZE - Net, seyaçs on budet izvinyatsa pered toboyu... (*Barbaryana gözə-qaşla Muncuqlu Mahmudun könlünü alması işarə edir.*)

BARBARYAN - (*Muncuqlu Mahmudun qarşısında fərağət vəziyyəti alıb üz istəyir.*) Vinovat qospodin qeneral... Ubiditelno praşu çto poşşadite menyə...

MUNCUQLU MAHMUD - Ya tebya nikoqda poşadı nə dam, neşəştınyı salobnon... Tebya nakazıvat nado... Pyat sutok na kaupvaxte!

BARBARYAN - Est pyat sutok na kaupvaxte...

MUNCUQLU MAHMUD - Ladno, otstavıt. Ya poşadı tebya. Nalıyav vodku.

AŞIQ ƏHSƏN - (*tələsə-tələsə gəlir.*) Həə, bu da yemək. Deyirəm vaxtında gedim sazı da gətirim. Bilirəm, bir azdan Baduladzenin kefi fışdırıx çalacaq... Barbaryanın da sümütyü sırdıyacaq... Başlayacaq arazarlımı saznan-sözünə öldürməyə... Nə deyirsən a Muncuxlu Stalin?.. Düz demirəmimi?

BADULADZE - Mojna, sqaji...

BARBARYAN - Ya xaçu odin umny, mudry, filosofičeskij tost skazat... Ne smotrya çto biz sidim vokruk odnoço stola, no sidim ayrı-ayrı stulyax, daje qavarim v ayrı-ayrı yazkax, no pyom vmeste. Vot, ya armenin, Badono Baduladze qruzin, a naş vvaemyj general polavina azerbaydjanski, polavina russki... Potamu, çto jena russkaya... Odin armjanski mudres skazal, çto esli poka evlñnemedin, poka mi nezaem, çto otkuda tu?..

MUNCUQLU MAHMUD - Ti çeqo, neqodyay, oskarblyayes menya? Ya çistokrovny Oguz Türkü... Mønim Lyudama ya xleb dayu. Salobon neçastnyj. Ya ne budu za eto pit!

BARBARYAN - (*Təmkinlə*) Badono tamada, koçda vı qavari-li ya normalna sluşav vas. Praşu ne çqalit, sablyudat zakon sur-pa... Dayte, do kansa skazat mne...

BADULADZE - Qosbadin general, proşu, sablyudat zaqon sur-pa...

BARBARYAN - Tak... Kak skazal odin mudry armenin, çto u kajdoço millat est svoj lyubimij instrument... İ kajdiy narod poxojo na svoj instrument... Vot, badono Qivi, vı-qruzini lyubite udarme instrumenti, doli... (*nağara*)

BADULADZE - Ara, qatso, sen ras labaraqob?. Ay somexi, (*Yox, a kişi, sən nə danışsən?.. Ay erməni, mi*) lyubim çonquri...

BARBARYAN - Bodişi, badono Qivi! (*Bağışla cənab Givi.*) Vsyo pravilno, çonquri... Azerbaydjantsı-turki sevır saz, i saz tolko azerbaydjantsı i turki sevır... Smatrı, kajıbovyu derjıt na rukax Aşuq, saz... A russkij lyubiyat balalayku.

MUNCUQLU MAHMUD - Ti smotri, a... Falşiviy armyanin...

BADULADZE - (*Barbaryana təpirlir.*) Qarçı ra, (*Bəsdil də,*) pro russiqx ne nado. Çelovek nervinçit...

BARBARYAN - Xoroşo... A mi, armyanin, lyubim i uvajaem duduk, kotoryı u neço vseço neskolko drok, no kak s ney iqra-yut vse narodu zemlya... Karoçi ya xoçu pit, za tot instrument kotoryı nravitsa vsem... Za duduk, qau-mar-cos...

MUNCUQLU MAHMUD - Ya tak ponyal, çto armyane poxojo na düdük. Nesmotrya na to, çto etot instrument prinadle-jıt nam... Koroço, vipem, za etot deşikli düdük... Qaumarcos.

BADULADZE - Çesni qovaryı ya neçeço ne bonyal, no esli general saqlasen, ya doje podderjivayı, qaumarcos...

BARBARYAN - Qospadin tamada, ya protestuyı, duduk pri-nadlejit...

MUNCUQLU MAHMUD - Nam!

BADULADZE - Xvatit!.. Pro duduk bolşi ne slova, a to dam carima...

BARBARYAN - Aşuq, poçemu ti ne pyoş?.. Tı doljen dva ra-za pit... Ti je aşuq... Za instrumenta ti ne pyoş çtoli?..

AŞIĞ ƏHSƏN - Neçønnik, vallah mønim qara ciyarmı mønı öldürü, onları da zornan içdim...

BARBARYAN - Nayı zorla içdin, nayı xoşla içdin, biz gordik... Podnimay, i pey...

AŞIĞ ƏHSƏN - Onda birini içöcem... Za instrument...

BARBARYAN - Yox-yox... Za naş duduk...

AŞIĞ ƏHSƏN - Xoroşo, za naş düdük...

BARBARYAN - Ne vaş, a naş...

MUNCUQLU MAHMUD - Otstavit! Za deşikli düdük!

AŞIĞ ƏHSƏN - Aye, indi nə fərqi var, deşikli, ya deşiksiz?

Axin ki, içirəm. (*İçir.*)

BADULADZE - Sluşayde, çto za duduk-muduk ha?.. Davayde vbyim za lyudey... Ya xoçu badnimad eto tost za veliqij qruzinsqyj poed Şota Rustaveli... Eto taqoy poet, vse qruzini nai-zust znayut eqo boema... "Paxivan qadoryı ovedal palançis da-

ri"... Evo vse narodi izuçayut, daje amerikantsi toje... Naprimər, man okonçit profexuçiliş po dexniçeskij professiya... Ya ne spe-cialist po literature. No ya Rustaveli naiuzust znayu... Net tokovy-sialist po literature. No ya Rustaveli naiuzust znayu... Net tokovy-sialist po literature. No ya Rustaveli naiuzust znayu... Daje ne smotrya qde on qruzina çto eqo poema naiuzust ne znal... Daje ne smotrya qde on jivoyt... Daje koqda svadbo deloyut, roditeli eto poemo podarok delayut neveste. Kak samyj-samyj dorogoq veş... (*Şairəna gör-kəm alir. Özünəmaxsus ədə ilə, qürurla Şota Rustavelinin "Pa-long darisi geymiş Pəhləvan" poemasından üç bənd əzbər söylə-yir.*) Romelman xekhmna samğaro zalita mit zərərət, Zeqardmno arsi sulita gıvna zesti mona birəta, Çven, qatsta, moqvıtsa kvəğna-n, qvakus utlavali perıta, Mişqan arş gövli xelmcipe saxıta miş myerıta. Me iqi var, vin sopenla ar amov kreb qıdrad berad, Vis sıqvıdli moqvırısıvtı tamaşad da miçans mğerd; Çemsı mzeşa davetovxe, qavuşıvıvar, davqde me rad! Məs tu davsmob, saxısa çemsı veğar davsmob vıssa verad? Me, Rustveli, xelobıta vıkm sakmesa ama darı: Vis moçlıobş carıspata, mistıvı vıxlob, mistıvı mkvdarı; Davuzırdı, Mıcnırvatıvı kvla dzamalı arısd arı, Anu mıtmses qanqurəbta, anu mıtısa me samarı. (*Həm əl çalıb al-qıslayr.*)

BARBARYAN - Bravo, badono Givi, bravo... Vot, naprimər, u nas est Sayat Nova, on pısal na trı yazıkax...

MUNCUQLU MAHMUD - Esli çesno, vopros Rustaveli-poka spornıy... A çto kasaetsya Sayat Nova... Vot, skajı, poçemu on pısal na trıyoç yazıkax? Potamu, çto on sam ne znal, komu on prinadlejit?

BADULADZE - Eey, Muncuq, ya dlya tebya ne Barbaryan. Tı mne xoroşo smatrı. Davay luçşi skajı pro svoix...

MUNCUQLU MAHMUD - U nas-mooço çeqo est. Tıo imenno tebe interesuet? Nizami, Xaqanı, Şax İsmail, Fizuli, Na-sımı, v proşlom veke jıvışyı-aşuq Alesker. Nu, kto tebe interesuet?

BADULADZE - Davay, ot Nizami çto nebud rasskajı...

MUNCUQLU MAHMUD - Ya uje star i niçeço ne pomnyu. Pust Aşuq rasskajet.

AŞIĞ ƏHSƏN - Stalınmən danışanda niyə vsyo pomniş, Niza-midən, Fizulidən danışanda, vsyo zabit?... Mən aşığam, aşıxlar-dan söylüyə bilərəm...

MUNCUQLU MAHMUD - Söyləmə, oxu, oxu a səni biyabr olasan, oxu xalxın başısma qat... Gör bir... Profexuçiliş oxuyub, Rustavelini özər bilir. Bu da sazi əlinnən yere qoyur ki, bırden xeyir işə ayırısın apararlar, amma şairlərinı də tanırı...

AŞIĞ ƏHSƏN - Badono Baduladze, düzünü axtersan, sizin Şota Rustavelidən, bunların da Sayat Novadan başqa kiminiz var eey? Bir şairi əzbərləməyə nə var ki? Əmbə biz hansı birini əzbərliyək? Hərəsinnən bir-iki ağır öyrənib birtəhərən başısma zı gırlıyırık... O boydanı öyrənməyə heç ömrü də çatmaz...

BARBARYAN - Taqda skajıte svoıy narod, çto daxa yazmasınlar...

AŞIĞ ƏHSƏN - Bizim şairlər təkəç bizdən ötrü ha yazmırlar, dünyadən ötrü, hamıdan ötrü yazırlar... O du ki, aldı Aşıq Əhsə-qörək nə dedi, tərəfindən örz edək, canımız sağ olsun, kön-lumuz xoş, damağımız da cağ... (*Səzi çalıb, oxıyur.*)

Çərənəbə gündə, çeşmə başında, ooy...

Gözüm bir ağləz xanıma düşdü, ooy...

Aldı müjgan oxun, əydı sinəmdən, ooy...

Cadı-qəmzələri canıma düşdü.

Can-can, Qəmər can,

Bəldə kəmər can,

Dərdin mən alaram...

(*Davami növbəti sayımızda*)